

SOCCERNOMICS

SIMON KUPER EN STEFAN SZYMANSKI

**WAAROM DURE SPITSEN NAUWELIJKS SCOREN EN
ANDERE VOETBALRAADSELS VERKLAARD**

NIEUW AMSTERDAM

Oorspronkelijke titel *Soccernomics*

HarperCollins Publishers Ltd.

© 2009 en 2026 Simon Kuper and Stefan Szymanski

© 2026 Nederlandse vertaling Simon Kuper/Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of
enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de
uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk
niet toegestaan.

*All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.*

Omslagontwerp Pankra

NUR 480

ISBN 9789046835890

www.nieuwamsterdam.nl

Nieuw Amsterdam maakt deel uit van Park Uitgevers

Van Simon:

Voor Pamela (die niets weet van voetbal, maar wel van schrijven),
voor haar verbazingwekkende tolerantie
En voor Leila, Leo en Joey, die het spel van mij hebben geërfd

Van Stefan:

Voor mijn vader
We waren het nooit met elkaar eens,
maar hij leerde me om alles in twijfel te trekken

Inhoud

- 1 Rijden met een dashboard: op zoek naar nieuwe waarheden over voetbal 9

Racisme, domheid, slechte transfers, hoofdsteden en wat er eigenlijk gebeurde tijdens de penaltyreeks in Moskou

- 2 Liever een blondje: hoe clubs betere transfers kunnen maken 21
- 3 De slechtste business ter wereld: waarom clubs bijna altijd geld verliezen 77
- 4 Veiliger dan de Bank van Engeland: waarom voetbalclubs bijna nooit verdwijnen 106
- 5 Eindelijk een winstgevende business? Wees voorzichtig met wat je wenst 132
- 6 Uit de ban: een pleidooi voor compensatie voor vrouwenvoetbal 140

- 7 Ongewenst: discrimineert het voetbal zwarte mensen? 156
- 8 Zijn trainers belangrijk? De cultus van de witte hoofdcoach 177
- 9 Isaac Newton, Liverpool en de *Moneyball* van voetbal: heeft data-analyse het spel veranderd? 199
- 10 De angst van de econoom voor de strafschop: hoe Edwin van der Sar Nicolas Anelka versloeg 223
- 11 De krantenwinkel in de buitenwijk: stadsgrootte en voetbalprijzen 245
- 12 De zelfmoordbrief van een fan: springen mensen van gebouwen als hun team verliest? 271

De beste, de slechtste, Palestijnen en ex-Joegoslaviërs

- 13 De vloek van armoede: waarom arme landen slecht zijn in sport 291
- 14 De kern verslaat de periferie: waarom West-Europa de voetbalwereld domineert 310
- 15 Kleinduimpje: het beste kleine voetballand ter wereld 341
- 16 De toekomst: de beste tijden – en de streamingdienst 367

Dankwoord 373
Geselecteerde bibliografie 375

Rijden met een dashboard

Op zoek naar nieuwe waarheden over voetbal

Enkele jaren geleden voerde de data-afdeling van Manchester City een onderzoek uit naar hoekschoppen. City scoorde in die tijd weinig vanuit corners en de analisten wilden achterhalen wat de beste manier was om ze te nemen. Ze bekeken meer dan vierhonderd hoekschoppen uit verschillende competities, verspreid over meerdere seizoenen, en concludeerden dat de gevaarlijkste hoekschop de inswinger naar de eerste paal was.

Het mooie van de inswinger was dat de bal rechtstreeks in de gevarenzone werd geslingerd. Soms kon een aanvaller het hoofd of de voet tegen de bal krijgen en hem van dichtbij binnenwerken. Soms stopte de keeper of een verdediger de inswinger op de lijn, waarna iemand hem binnenschoot. En af en toe zwaaide de bal rechtstreeks het doel in. Natuurlijk moet je niet elke hoekschop als een inswinger nemen. Het is slim om af en toe een outswinger te nemen, gewoon om de tegenstander in twijfel te laten. Dit staat bekend als een gemengde strategie. Maar al met al ontdekten de analisten dat inswingers meer doelpunten opleverden dan outswingers.

Ze legden hun bevindingen voor aan de toenmalige City-trainer Roberto Mancini die, zoals bijna alle trainers, een ex-speler is. Mancini luisterde beleefd naar hen. Toen zei hij (wij parafraseren): 'Ik ben jarenlang speler geweest en ik wéét gewoon dat de outswinger effectiever is.' Hij had het mis, maar we begrijpen waarom hij die fout maakte: outswingers leiden vaak tot prachtige doelpunten (de bal zwaait naar buiten, de speler komt invliegen en knalt hem met

een kopbal tegen de touwen), en prachtige doelpunten blijven in het geheugen hangen. De rommelige doelpunten die inswingers doorgaans opleveren, doen dat niet.

Het duurde een tijd voordat Mancini van mening veranderde. Maar ergens rond 2011, toen City weer problemen had met corners, kwam zijn assistent David Platt buurten bij de data-afdeling van de club. De analisten vertelden Platt over hun onderzoek naar corners. Ze hoorden er niets meer over, maar al snel merkten ze dat City was begonnen inswingende corners te nemen. In het seizoen 2011-2012 scoorde City vijftien doelpunten uit corners, meer dan elk ander team in de Premier League. Tien van die goals kwamen uit inswingers, waaronder de kopbal van Vincent Kompany tegen Manchester United die de titel voor City veiligstelde.

Het duurde jaren, maar uiteindelijk ontdekten ook andere clubs de kracht van de inswinger. Nu is het de norm in de Premier League. Halverwege het seizoen 2024-2025 was 62 procent van alle corners in de competitie een inswinger, tegenover 41 procent in 2018-2019.

Dit verhaal laat zien waar het voetbal naartoe gaat. Enerzijds is de sport steeds intelligenter geworden sinds we in 2009 de eerste editie van *Soccernomics* publiceerden. De analisten die nu bij de meeste Europese clubs 'wedstrijdgegevens' analyseren, zijn slechts één symptoom van deze verschuiving.

De meeste clubs zijn tegenwoordig goed geïnformeerd over statistieken, zoals het percentage geslaagde passes in de laatste derde van het veld, het aantal kilometers dat in elke fase van de wedstrijd wordt gelopen en de sprintsnelheid van iedere speler. Deze cijfers bepalen steeds vaker beslissingen over welke spelers worden gekocht en verkocht.

Aan de andere kant leeft er, zoals blijkt uit Mancini's aanvankelijke afwijzing van de data, nog steeds veel wantrouwen tegenover cijfers in het voetbal. Statistici zijn niet altijd de beste communicatoren. De transformatie van het spel bevindt zich nog in een vroege fase.

Deze nieuwe, bijgewerkte en uitgebreide editie van *Soccernomics* gebruikt gegevens om ons denken te verduidelijken over onderwerpen variërend van tackles tot transfers, en hoe Nederland en België profiteren van hun ligging in de vruchtbaarste voetbalregio ter wereld.

Het is een lange weg vanaf het moment dat *Soccernomics* op een winterdag in 2007 in het Hilton in Istanbul ontstond. Van buitenaf gezien is het hotel gedrongen en brutalistisch, maar zodra de beveiligingsmensen je auto op bommen hebben gecontroleerd en je doorlaten, is de plek zo rustgevend dat je nooit meer naar huis wilt. Als je eenmaal aan die stad met zestien miljoen inwoners bent ont-snapt, hoef je alleen nog maar te beslissen wat je wilt doen: een Turks bad, een partijtje tennis of nog meer eten terwijl de zon ondergaat boven de Bosporus? Voor liefhebbers is er ook een perfect uitzicht op het Beşiktaş-stadion naast het hotel. En het personeel is zo vriendelijk dat het nog vriendelijker is dan de gemiddelde Turk.

De auteurs van dit boek, Stefan Szymanski (een sporteconoom) en Simon Kuper (een journalist), ontmoetten elkaar hier. De voetbalclub Fenerbahçe vierde zijn honderdjarig bestaan met het organiseren van een 'sport- en wetenschapscongres' en had ons beiden ingevlogen om lezingen te geven. Wij hadden elkaar nog nooit ontmoet, maar onder het genot van een biertje in de bar van het Hilton ontdekten we dat we ongeveer hetzelfde dachten over voetbal. Als econoom is Stefan getraind om gegevens te martelen totdat ze bekennen, en Simon heeft als journalist de gewoonte mensen te interviewen, maar dat zijn slechts oppervlakkige verschillen. We denken allebei dat veel in voetbal kan worden verklaard, en zelfs voorspeld, door gegevens te bestuderen, vooral gegevens van buiten het voetbal. We besloten samen een boek te schrijven.

Toen we eraan begonnen, woonde Stefan in Londen en Simon in Parijs, dus stuurden we een jaar lang cijfers, argumenten en anekdotes heen en weer over Het Kanaal. Naarmate we meer praatten en harder begonnen na te denken over voetbal en gegevens, kwa-

men allerlei vragen bij ons op. Waarom was voetbal zo'n slechte business? Zou het spel mensen kunnen weerhouden van zelfmoord? En waarom voetballen kleine landen als Nederland en België veel beter dan de Verenigde Staten of China?

Het toepassen van gegevens op deze vragen voelde als een nieuw project. Meer dan een eeuw lang is het voetbal aan de Verlichting ontsnapt. Zelfs nu worden veel clubs nog steeds geleid door mannen die doen wat ze doen omdat ze dat altijd zo hebben gedaan. Deze mannen 'wisten' vroeger dat zwarte spelers 'geen lef hadden' en betaalden daarom middelmatige witte spelers te veel. Tegenwoordig discrimineren ze zwarte trainers, kopen ze de verkeerde spelers en laten ze die spelers vervolgens op de verkeerde manier vrije trappen en strafschoppen nemen. (We leggen verderop overigens uit waarom Manchester United de strafschoppenserie in de finale van de Champions League in 2008 won. Het is een verhaal over een geheim briefje, een Baskische econoom en het kennersoog van Edwin van der Sar.)

Zakenlui die het voetbal in gaan, blijven ook dezelfde fouten maken. Ze kopen clubs, beloven die 'bedrijfsmatig' te runnen en vertrekken een paar seizoenen later te midden van dezelfde hoon die de vorige eigenaren ten deel viel. Fans en journalisten zijn ook niet vrij van schuld. De sport staat bol van de ongefundeerde clichés: 'Deze oud-speler gaat slagen als coach want hij kent de club', 'Voetbal is big business' of 'De schulden zijn zo hoog dat veel clubs zullen verdwijnen'. Geen van deze dogma's is ooit getoetst aan feiten.

Een spel met cijfers

Het is vreemd dat voetbal altijd zo afkerig was van het bestuderen van gegevens, want een van de dingen die veel fans naar het spel trekt, is juist de liefde voor cijfers.

De man die je daarover moet vragen is Alex Bellos. Hij schreef het prachtige *Futebol: The Brazilian Way of Life*, maar ook verschil-

lende boeken over wiskunde. ‘Cijfers zijn ongelooflijk bevredigend,’ vertelt Bellos. ‘De wereld heeft geen orde, en wiskunde is een manier om er orde in te zien. Competitiestanden hebben een orde. En de berekeningen die je daarvoor moet maken zijn zo eenvoudig: niets meer dan de tafel van drie.’

Hoewel de meeste fans het waarschijnlijk zullen ontkennen, is liefde voor voetbal vaak verweven met liefde voor getallen. Er zijn de uitslagen van vandaag en uit het verre verleden, de transfersommen, en er bestaat het bijzondere genot om ’s ochtends na een overwinning van je club de ranglijst op je telefoon te ‘lezen’. Fantasievoetbalcompetities zijn in wezen getallenspellen.

In dit boek willen we nieuwe cijfers en nieuwe ideeën introduceren in het voetbal: cijfers over zelfmoorden, over spelerssalarissen, over de bevolking van landen, over passes en sprints, over alles wat helpt om nieuwe inzichten in het spel te onthullen. Hoewel Stefan sporteconoom is, gaat dit boek niet over geld. Het doel van voetbalclubs is niet om financiële winst te maken (gelukkig maar, want slechts weinig clubs slagen daarin), en we worden ook niet bijzonder enthousiast van winsten die ze toevallig maken. We willen eerder de vaardigheden van een econoom (plus een beetje aardrijkskunde, psychologie en sociologie) gebruiken om de sport te doorgronden.

Sommige mensen zullen hun emotionele band met het voetbal niet willen laten bezoedelen door onze rationele argumenten. Maar de volgende keer dat Oranje op strafschoppen op het WK wordt uitgeschakeld, zullen juist deze mensen hun bierglazen naar het scherm smijten, terwijl ze hun teleurstelling hadden kunnen temperen met enkele reflecties over de binomiale waarschijnlijkheidstheorie. We denken dat dit een goed moment is om dit boek te herschrijven. Sinds de lancering van ChatGPT op 30 november 2022 is de wereld geobsedeerd geraakt door kunstmatige intelligentie. In werkelijkheid is AI niets meer dan een logische volgende stap in

een datarevolutie die al decennia gaande is. Mensen hebben altijd al geweldige ideeën gehad, maar er was slechts een beperkt vermogen om aan de hand van gegevens voorspellingen te doen.

De exponentiële toename van de capaciteit voor gegevensverzameling, mogelijk gemaakt door steeds snellere computers, luidde het tijdperk van 'big data' in. Deze term beschrijft de ongekende berg aan informatie die nu dagelijks wordt verzameld. Deze informatie is voornamelijk afkomstig van het internet (van ontelbare zoektermen, sociale media en e-mails) en van sensoren die zijn bevestigd aan steeds meer fysieke objecten (zoals aan voetballers tijdens trainingen). Er zijn nu veel meer gegevens om gebeurtenissen te verklaren dan mensen met alleen hun ogen en oren zouden kunnen verzamelen. Sterker nog, al deze gegevens kunnen worden opgeslagen en getrouw worden gereproduceerd, zonder de neiging die mensen hebben om zich dingen verkeerd te herinneren of ze simpelweg te vergeten.

AI kan de patronen vinden in triljoenen datapunten. Het filteren van gegevens was vroeger een moeizaam proces dat door experts moest worden uitgevoerd, maar het kan nu worden toevertrouwd aan een computerprogramma dat beschikt over de volledige wereldwijde database van digitale kennis. AI alleen is echter niet de oplossing. Weliswaar zal het ons huiskamercommentaar flink verbeteren, maar voor serieuze doeleinden hebben we nog steeds experts nodig die de juiste vragen stellen en die een hallucinatie van de machine herkennen. Wij geloven dat de datarevolutie het vermogen van mensen om goede beslissingen te nemen vergroot. Let wel, we zeggen 'vergroot', niet 'vervangt'. Cyborgs die mensen vervangen is voorlopig nog sciencefiction. Maar mensen kunnen betere beslissingen nemen als ze worden geholpen door data-analyse.

Dat geldt ook in het voetbal. Er zijn meer cijfers te analyseren dan ooit eerder in de geschiedenis van het spel. Traditioneel waren

doelpunten en ranglijsten de enige gegevens die over de sport beschikbaar waren. (Kranten publiceerden bezoekersaantallen, maar die waren onbetrouwbaar.)

Nu wordt het voetbal overspoeld met informatie. Databedrijven als Opta kunnen miljoenen observaties (feiten) over één enkele wedstrijd verzamelen. Clubs, die vroeger op hun intuïtie moesten vertrouwen, kunnen de statistieken gebruiken om wedstrijden en spelers te analyseren. Elke dag verzamelen data-analisten informatie over elke beweging van elke speler op het veld, op het trainingsveld en zelfs in bed – ze weten hoe hij vannacht heeft geslapen.

Ook academici dragen hun kennis bij. Toen Stefan zich eind jaren tachtig ging verdiepen in de sporteconomie, waren er slechts twintig of dertig wetenschappelijke artikelen over sport gepubliceerd. Nu bestuderen talloze academici het voetbal. Veel van hun inzichten zijn nog niet doorgedrongen tot de meeste fans. Veel van wat we in het boek beweren – bijvoorbeeld dat de loonkosten van een club de beste voorspeller zijn van de positie op de ranglijst – is ontleend aan het wetenschappelijke werk van Stefan. Andere inzichten komen uit het werk van zijn collega's. Over het algemeen hebben we meer vertrouwen in wat we beweren als het wordt ondersteund door onderzoek dat wij geloofwaardig achten: de methoden zijn duidelijk, de gegevens zijn adequaat en de resultaten worden zorgvuldig uitgelegd en bij voorkeur door vakgenoten beoordeeld. Je kunt de conclusies nog steeds bestrijden, maar ze hebben een solide basis. Door vakgenoten beoordeeld academisch onderzoek is voor ons de gouden standaard.

Dit boek is echter meer dan alleen academisch werk dat voor leken is herschreven. Simon volgt het voetbal al meer dan dertig jaar als journalist. Hij heeft veel van de mensen ontmoet en geïnterviewd die het moderne voetbal hebben gevormd. Dit soort kennis is niet altijd vatbaar voor formele statistische tests, maar het is wel degelijk kennis. Ze draagt bij aan ons begrip van de sport. Si-

mon bedacht bijvoorbeeld onze theorie over voetbalnetwerken: dat West-Europa zoveel WK's wint omdat de landen in deze kleine regio voortdurend kennis met elkaar uitwisselen, net als dat ze dat vier eeuwen eerder deden tijdens de Wetenschappelijke Revolutie. We hebben veel minder gegevens voor deze theorie dan bijvoorbeeld voor Stefans inzicht dat coaches weinig invloed hebben op resultaten. We denken echter dat de netwerktheorie aannemelijk is – en Stefan heeft zijn economisch brein ingezet om deze uit te diepen. We denken dat onze combinatie van gegevens en ervaring de beste manier is om sociale activiteiten te begrijpen.

Net als Stefan heeft Simon geput uit de kennis van zijn collega's – de almaar groeiende bibliotheek van voetbalboeken. Toen Pete Davies in 1991 *All Played Out: The Full Story of Italia '90* publiceerde, bestonden er waarschijnlijk slechts twintig of dertig goede voetbalboeken in het Engels. Nu zijn er duizenden in ontelbaar veel talen. Vele staan in een enorme boekenkast in het kantoor van Simon in Parijs. Deze boeken bevatten waarheden over het spel die we hier proberen te presenteren.

Wat er in het voetbal is gebeurd, weerspiegelt een trend in alle sporten. In 2009 noteerde de Amerikaanse schrijver Michael Lewis (over wie later veel meer): 'Het virus dat het professionele honkbal in de jaren negentig besmette, namelijk het gebruik van statistieken om nieuwe en betere manieren te vinden om spelers en strategieën te beoordelen, heeft zijn weg gevonden naar alle grote sporten. Niet alleen basketbal en [Amerikaans] *football*, maar ook voetbal, cricket en rugby en, voor zover ik weet, snooker en darts – elk van deze sporten heeft nu een subcultuur van slimme mensen die het niet alleen zien als een spel dat gespeeld moet worden, maar als een probleem dat opgelost moet worden.'

In het voetbal bezetten deze slimme mannen (het hoort nog steeds tot de domme vooroordelen van de sport dat het mannen moeten zijn) nu zelfs bepalende rollen bij grote clubs. Het Euro-

pese voetbal, dat al meer dan een eeuw professioneel is op het veld, wordt dat nu eindelijk ook buiten het veld. De opkomende generatie clubbestuurders begrijpt dat je in het moderne voetbal data nodig hebt om vooruit te komen. Wie cijfers bestudeert, zal meer zien en meer winnen.

Een vroege voorbode van de datarevolutie in het voetbal was het Milan Lab, de medische afdeling van AC Milan. Het lab testte bijna dagelijks de spierzwakheden, de bewegingen van de ogen, de stijging en daling van de hartslag, de ademhaling en andere indicatoren van elke speler. Jean-Pierre Meersseman, de kettingrokende directeur van het lab, kreeg vetorecht over de transfers van de club. ‘De laatste handtekening op het contract voordat de grote baas tekent, is van mij,’ vertelde hij ons in 2008. In 2013 had het lab 1,2 miljoen fysieke tests uitgevoerd op de spelers van Milan, miljoenen gegevens verzameld op computers en zelfs de kleinste blessures van elke speler geregistreerd, en had het blijkbaar het geheim van de eeuwige jeugd ontdekt.

De meeste basisspelers van Milan in de gewonnen Champions League-finale tegen Liverpool in 2007 waren 31 jaar of ouder. Die trofee werd deels gewonnen door het Milan Lab en zijn database. AC Milan heeft later de financiering en macht van het lab teruggeschroefd. Andere grote Europese clubs leiden nu echter de data-gestuurde zoektocht om blessures te verminderen en te voorspellen welke twaalfjarige uitgroeit tot de volgende Erling Haaland. Meersseman vertelde ons dat wetenschappers betere voetbalvoorspellingen leken te doen dan ervaren jeugdcoaches: ‘In het voetbal zeggen ze: “Je weet iets van voetbal of je weet het niet.” En als je degenen die “iets weten” gaat testen, is het verrassend hoe weinig ze eigenlijk weten. Het is gebaseerd op de emotie van het moment.’

Wat in 2007 in Istanbul begon als idee voor een boek, groeide uit tot een langdurige samenwerking. Tegenwoordig is ons contact trans-Atlantisch: Simon woont nog steeds in Parijs, maar Stefan

werkt nu aan de Universiteit van Michigan. En we zijn dit boek blijven herschrijven en bijwerken. Er zijn meer dan een kwart miljoen exemplaren van verkocht in meer dan twintig talen. We hebben de meningen van veel mensen in de voetbalindustrie kunnen beïnvloeden. Simon is opgegroeid in Leiden, spreekt Nederlands en is fan van het Nederlandse voetbal, en heeft voor deze editie veel nieuwe Nederlandse (en enkele Belgische) verhalen, voorbeelden en inzichten bijgedragen.

Nog steeds wantrouwen wij oude wijsheden over het spel, en toetsen we deze aan cijfers. Zoals Meersseman zegt: ‘Je kunt een auto besturen zonder dashboard, zonder enige informatie, en dat is wat er in het voetbal gebeurt. Er zijn uitstekende coureurs, uitstekende auto’s, maar als je een dashboard hebt, maakt dat het net iets makkelijker. Ik vraag me af waarom mensen niet meer informatie willen.’

Wij willen het wel.

DEEL I

*Racisme, domheid, slechte transfers,
hoofdsteden en wat er eigenlijk gebeurde
tijdens de penaltyreeks in Moskou*

